แนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

GUIDELINES FOR HEALTH MANAGEMENT ACCORDING TO THE NATIONAL SANGHA HEALTH STATUTE OF THE SANGHA IN KHON YUNG SUBDISTRICT, KUT CHAP DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

[1]พระครูสุตกิจบวร (ยศธิศักดิ์ คำสอนทา), [2]สมเดช นามเกตุ, [3]บุญส่ง สินธุ์นอก, และ [4]อริย์ธัช เลิศรวมโชค

[1]Phrakhrusutrakritbroworn (Yotthisak Khamsorntha), [2]Somdet Namket, [3]Boonsong Sinthunok and [4]Arithat Loesruamchok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]a8keng@gmail.com

Received: October 25, 2024; **Revised**: November 5, 2024; **Accepted**: December 29,2024

บทคัดย่อ

แนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการ ในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี 1. ด้านระบบการบริหาร กำหนดวางแผนงานเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะ พระสงฆ์เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในระบบการบริหารจัดการของทางคณะสงฆ์ 2. ด้านกำลังคนด้านสุขภาพ มีการวางแผนการพัฒนาด้านสุขภาวะของชุมชนในด้านสุขภาพอนามัยนั้นเป็น ให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองและรักษาได้ทันถ่วงทีในเบื้องต้น 3. ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร การวางแผนในการทำงานที่เน้นการ

---

[1] นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[4] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

กำหนดนโยบายการเก็บข้อมูลสุขภาวะของบุคคลให้มีความสอดคล้องในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นมาตรฐานอันเดียวกัน 4. ด้านเทคโนโลยี คณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีกำหนดนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเขามามีบทบาท สำคัญต่อพยาบาลมากขึ้นทำให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน 5.ด้านค่าใช้จ่าย พระสังฆาธิการจัดให้มีการวางแผนการบริหารจัดการในการควบคุมด้าน ค่าใช้จ่ายต่างๆ 6. ด้านภาวะผู้นำ พระสังฆาธิการจัดให้มีการอบรมองค์ความรู้ในการจัดการด้านสุขภาพของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ 7. ด้านระบบสุขภาพชุมชน มีระบบการทำงานที่เน้นการสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกันทั้งตำบล อำเภอและในระดับจังหวัด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการสุขภาพ, ธรรมนูญสุขภาพ, พระสงฆ์แห่งชาติ, พระสังฆาธิการ,

Abstract

Guidelines for health management according to the National Sangha Health Statute of the Sangha in Khon Yung Subdistrict, Kut Chap District, Udon Thani Province 1. Administrative system aspect Set a work plan for health management. Sangha to develop personnel to have knowledge in the management system of the Sangha. 2. Health manpower There is a plan to develop the health of the community in terms of health. Provide basic public health knowledge on how to take care of one's own health and provide timely treatment in the beginning. 3. Information system Work planning that focuses on setting policies for collecting personal health data to be consistent in collecting data to a single standard. 4. Technology. The Sangha of Udon Thani Province has determined to bring information technology to play a role. More important to nurses, helping to facilitate their work 5. Expenses The Sangha Administrator arranges management planning to control aspects. Various expenses 6. Leadership The Sangha Administrators organized training on knowledge in health management of Participatory monkhood between monks and government and private agencies in caring for the health of monks. 7. Community health system. There is a work

system that emphasizes building cooperation in working as a team. There is unity and cooperation in working together as a network for the whole sub-district. District and at the provincial level

Keywords: Health management, health constitution, national monks, bishops,

บทนำ

ในสมัยก่อน พระสงฆ์ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการอาศัยปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยจากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อดำรงชีวิตในเพศสมณะ วิถีชีวิตของพระสงฆ์ในยุคแรกเป็นไปอย่าง เรียบง่าย พระพุทธองค์ทรงให้แนวทางในการดำรงชีพ เรียกว่า นิสัย 4 ได้แก่ 1. การบิณฑบาตเพื่อ ดำรงชีพ 2. ใช้ผ้าบังสุกุลเป็นเครื่องนุ่งห่ม 3. อยู่อาศัยตามโคนไม้ และ 4. ฉันน้ำมูตรเน่าเพื่อเป็นยา รักษาโรค (วิ.ม. (ไทย) 5/73/101-102.) การดูแลสุขภาพของพระสงฆ์เพื่อเป็นการป้องกันโรค พระพุทธองค์ทรงให้หลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” (Dhamma Pitaka (P.A. Payutto), 2003: 193) แปลว่า การปฏิบัติแบบกลางๆ และ “โภชเนมัตตัญญุตา” ซึ่งแปลว่า รู้จัก ประมาณในการบริโภคนั้น หมายถึง การพิจารณาถึงคุณค่าแท้ในการบริโภคอาหาร คือ บริโภคเพื่อให้เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตเท่านั้น ไม่ได้บริโภคเพราะความอร่อย ความติดในรสชาติต่าง ๆ ของอาหาร รวมทั้งไม่ให้เกิดความโลภในการเก็บสะสมอาหาร เป็นต้น สอดคล้องกับพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นข้อห้าม ของพระสงฆ์ เช่น ในพระวินัยบัญญัติ หมวดปาจิตตีย์ 92 สิกขาบทโภชนวรรค (วิ.มหา. (ไทย) 2/203-259/365-511.) จากการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม และเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อภาวะสุขภาพของพระสงฆ์ จากการคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ และสามเณรทั่ว ประเทศพบว่าจำนวนพระสงฆ์ที่มีปัญหาด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อาจมีความแตกต่างกัน ตามบริบทของสังคม เช่น ในเขตกรุงเทพมหานคร พบโรคอ้วน เขตภาคใต้ พบภาวะกรดยูริกสูง และการทำงานของไตผิดปกติ และมีความเสี่ยงที่มากในการเกิดโรคติดต่อเรื้อรังสูง เป็นต้น (Diabetes Association of Thailand Under the Royal Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Princess Maha Chakri Sirindhorn, 2023: 34) ซึ่งแต่ละพื้นที่นั้นมีปัญหาเรื่องของสุขภาพเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่แตกต่างกัน พระสงฆ์อาภาสมากที่สุด 1.โรคที่พบมาในอาพาธของพระสงฆ์ 10 ลำดับแรก เรียงตามลำดับดังนี้ 1.1 โรคเบาหวาน 1.2 โรคความดันโลหิตสูง 1.3 โรคไขมันในเส้นเลือด 1.4 โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง 1.5โรควัณโรค 1.6 โรคต้อกระจก 1.7 โรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ 1.8 โรคกระเพาะ 1.9 โรคหลอด เลือดหัวใจ 2. สาเหตุการมรณภาพของ

พระสงฆ์ 10 อันดับแรก เรียงตามลำดับดังนี้ 2.1 โรคติดเชื้อในกระแสโลหิตไม่ระบุชนิด 2.2 โรคมะเร็งหลอดลมหรือปอด 2.3 โรคมะเร็งตับชนิด Carcinoma 2.4 โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง 2.5 โรคเบาหวาน 2.6 โรคไตระยะสุดท้าย 2.7 โรคตับแข็งและ โรคมะเร็งต่อมน้ำเหลือง 2.8 โรคหัวใจขาดเลือด (โลหิตเลี้ยงหัวใจไม่เพียงพอ) และโรคมะเร็ง กระเพาะอาหาร 2.9 วัณโรคปอด 2.10 โรคมะเร็งตับอ่อน (Nattawadee Chitmanasak, 2021: 108 – 119)

จากสถิติพระสงฆ์อาพาธดังกล่าว คณะสงฆ์โดยมติมหาเถรสมาคมครั้งที่ 7/2560 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2560 มีมติที่ 191/2560 เรื่องการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะที่กำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพ และธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 3 ประเด็นคือ ประเด็นที่หนึ่ง พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัย ประเด็นที่สอง ชุมชน และสังคมกับการดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ อย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ประเด็นที่สาม บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขาวะของชุมชนและสังคม (Office of the National Health Commission, 2017: 19) ในขณะที่จากสถานการณ์พระสงฆ์อาพาธมีนักวิชาการได้ทำการศึกษาสุขภาวะของ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) สุขภาวะทางกาย ร้อยละ 43.49 มี ภาวะอ้วน ร้อยละ 39.21 มีภาวะอ้วนลงพุง ร้อยละ 14.33 2) ภาวะไขมันผิดปกติในเลือด ร้อยละ ของพระสงฆ์ที่พบความผิดปกติของค์อเลสเตอรอลรวม เอชดีแอล-คอเลสเตอรอล แอลดีแอล- คอเลสเตอรอล และไตรกลีเซอไรด์ผิดปกติ คิดเป็น ร้อยละ 32.01, 14.33, 30.28, และ 22.56 ตามลำดับ 3) จากผลการตรวจรางกายพบว่า ร้อยละ 42.09 มีโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 11.96 มีระดับน้ำตาลในเลือดสงู กว่าปกติ ร้อยละ 12.58 มีโรคเบาหวาน ร้อยละ 6.71 มีค่าการทำงานของ ไตผิดปกติ (Phrarajasitthavithi (Wirach Wirojano), 2021: 16)

จากข้อมูลความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาด้านสุขภาวะของพระสงฆ์ในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งควรมีการศึกษาเพื่อจัดสร้างแนวทางการบริหารจัดการสุขภาวะ ของพระสงฆ์ในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ที่จะนำไปสู่การศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตาม ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการภายในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 15 วัด กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานประกอบด้วย พระสังฆาธิการ หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มที่ 3 การสนทนากลุ่มระหว่าง หน่วยงานของภาครัฐ ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือการวิจัยตามแบบของมหาวิทยาลัย โดยผ่านที่ปรึกษาตรวจสอบ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน แล้วปรับปรุงก่อนนำแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลพื้นที่ภาคสนามจริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง 2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อตอบคำถาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยได้กำหนดการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ เจ้าคณะปกครอง บุคลากรทางการแพทย์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเสนอแนะแนวทางใน “การบริหารจัดการ สุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสงฆ์ในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” ดังนี้

1.1 ด้านระบบการบริหาร การพัฒนาสุขภาพอนามัยในวัด และชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งในภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน และประชุชนในชุมชน การจัดอบรมให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ ตนเอง เป็นการผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยของตนเอง และคนอื่นและรู้เท่าทันโรค ด้วยตนเองเพื่อเป็นการป้องกันและรักษาได้ทันถ่วงที

1.2 ด้านกำลังคนด้านสุขภาพ 1. มีระบบการทำงานที่เน้นการ กระจายอำนาจ มีการสร้างความร่วมมือในการทำงานแต่ ก็ยังพบปัญหาการขับเคลื่อนเขตสุขภาพ 2. จำนวนคนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับภาระงาน ที่กำหนด ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง 3. ปัญหาการกระจายของบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่ไม่เพียงพอที่พื้นที่ห่างไกลความเจริญ 4. งบประมาณในการสนับสนุนฝึกอบรมพระภิกษุที่จะมาทำหน้าที่พระคิลานุปัฏฐากยังมี จำนวนน้อย 5. การดำเนินการ จัดฝึกอบรมและแต่งตั้ง “พระคิลานุปัฏฐาก” ภายในตำบลของท่านให้ มีจำนวนที่เหมาะสม

1.3 ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารด้วยเทคโนโลยี เช่น Facebook, Line หรือ ช่องทางอื่นๆ เพื่อให้พระสงฆ์ และประชาชนได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ พระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติ รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติจาก คณะสงฆ์ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ท่านได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตาม ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ อย่างเป็นระบบขึ้นตอน

1.4 ด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ มีการสนับสนุนให้พระคิลานุปัฏฐาก พระสงฆ์และอาสาสมัครสาธารณสุขภายในตำบลของท่านมีเครื่องมือเพื่อการป้องกันโรคเบื้องต้น มีการสนับสนุนให้พระคิลานุปัฏฐาก พระสงฆ์ และอาสาสมัครสาธารณสุขภายในตำบลของท่านมีเครื่องมือเพื่อการ

ตรวจและวินิจฉัยโรคเบื้องต้น มีการสนับสนุนให้พระคิลานุปัฏฐาก พระสงฆ์และอาสาสมัครสาธารณสุขภายในตำบลของท่านมี เครื่องมือเพื่อการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

1.5 ด้านค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ คณะสงฆ์มีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อการดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการจัดการปัจจัยที่คุกคาม สุขภาพของพระสงฆ์ โดยขอรับสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองสวนท้องถิ่นและกองทุน หลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ และแหล่งงบประมาณอื่นๆ ที่เหมาะสม มีการส่งเสริม งบประมาณเพื่อพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขสำหรับพระสงฆ์ ในการเขาถึงการบริการสาธารณสุข อย่างเป็นระบบ ครบวงจร มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเสริมสร้าง สุขภาพพระสงฆ์ที่เหมาะสม

1.6 ด้านภาวะผู้นำและธรรมาภิบาล พระสังฆาธิการจัดให้มีการอบรมองค์ความรู้ในการจัดการด้านสุขภาพของ พระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการดูแลสุขภาพ ของพระสงฆ์ให้มีการประสานงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการส่งเสริมสุขภาพ ของพระสงฆ์ให้มีสุขภาพที่มีความแข็งแรงสามารถประกอบกิจในทางพระพุทธศาสนาได้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังให้มีความรู้ในการดูแลสุขภาวะของชุมชนโดยให้ประชาชน สามารถเข้าถึงการบริการสุขภาพอย่างเป็นธรรม

1.7 ด้านระบบสุขภาพชุมชน การบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของ พระสงฆ์ในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีระบบการทำงานที่เน้นการสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมแต่ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ ในการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกันทั้งตำบล อำเภอ และในระดับจังหวัด เพื่อเป็นการช่วยกันดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ และเป็นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการในดูแล สุขภาพของชุมชนโดยมีการจัดทำแผนงานในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

1.8 องค์ประกอบ ด้านการวางแผน การลงมือปฏิบัติงาน เป็นการบอกถึงการตัดสินใจในการเลือกแนวทางที่ดีที่สุด ของการวางแผนงานในการนำแผนงานไปใช้ตามวัตถุประสงค์จำต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า และ ผลประโยชน์ที่จะได้รับรวมทั้งการกำหนดใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ การลงมือปฏิบัติงานตามแผนงาน ตามโครงการของหน่วยอบรมประชาชน มีการจัดเตรียมบุคลากรเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และทำการประเมินผลการทำงานให้เป็นระยะ มีการทำงานติดขัดตรงไหนอย่างไรให้มีการติดตาม อย่างต่อเนื่องเพื่อนำเอาข้อมูลมาหาทางแก้ไข ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

1.9 องค์ประกอบ ด้านการลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การติดตามผลในการทำงานเพื่อนำข้อมูลมาประเมินผลซึ่งสามารถทำ การตรวจทั้งในด้านของ

ทรัพยากรที่นำมาใช้ งบประมาณที่ได้กำหนดมาใช้ในโครงการรวมทั้ง การทำงานตามหน้าที่ของบุคลากรที่ได้รับผิดชอบ ในการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชน นั้นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในแต่ละด้านที่จัดการอบรม และเมื่อดำเนินงาน ตามโครงงาน และกิจกรรมเรียบร้อยแล้วนั้นต้องมีการตรวจสอบประเมินงานของแต่ละโครงการ เพื่อการปรับปรุง

1.10. ศึกษาองค์ประกอบ ด้านการตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไขวิธีการในการดำเนินงานให้มีความทันสมัยเหมาะกับ สถานการณ์โลก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ มีความเข้าใจ อย่างเป็นระบบ และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในด้านการปรับปรุงแก้ไข นั้นทุกกิจกรรม ทุกกิจการต้อง มี ปัญหาอย่างแน่นอน หลังการดำเนินโครงการต้องมีการประเมินผลการดำเนินการ และการ ประเมินผลปัญหาของอุปสรรคมาเพื่อนำมาปรับใช้ในแก้ไขในการทำโครงงานอื่น ๆ ต่อไป

2. แนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาหลักทฤษฎี PDCA ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนงาน 2) ด้านการลงมือปฏิบัติงาน 3) ด้านการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข มาทำการสังเคราะห์ของรูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีซึ่งได้ผลการสังเคราะห์ดังนี้

2.1 วิธีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ด้านระบบการบริหาร การกำหนดวางแผนงาน เพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะ พระสงฆ์เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในระบบการบริหารจัดการของทางคณะสงฆ์ในตำบลขอนยูง มีการกำหนดแผนงานต่าง ๆ ของกิจกรรมในแต่ละด้าน ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนโดยมีการประสานงานกับหน่วยงานของทางภาครัฐให้มีความเป็นรูปธรรม สามารถนำเอามาปฏิบัติได้จริงในการพัฒนาสุขภาวะพระสงฆ์ โดยมีการจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม มีบ้าน และโรงเรียนเป็นแรงช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชน มีความเข้มแข็งด้วยการจัดให้มีการฝึกอบรมแก่บุคคลากรที่มีจิตอาสา ในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ใน การทำงานของทางหน่วยงานด้านสุขภาวะพระสงฆ์

2.2 วิธีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ด้าน

กำลังคน ด้านสุขภาพ ในการวางแผนการพัฒนาด้านสุขภาวะของชุมชนใน ด้านสุขภาพอนามัยนั้น เป็น การให้ความรู้ด้านสาธารณสุข มูลฐานในการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง และรักษาได้ทันถ่วงทีใน เบื้องต้น เพื่อการมีอนามัยทางสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสุขภาพจิตที่ดี และรู้เท่าทันโรค ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการป้องกันของคนในชุมชนอันเป็นรากฐานของการใช้ชีวิตประจำวันของทุกคนการให้ ความรู้ในการวิเคราะห์สุขภาพตนเอง และของคนอื่นในการแก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัยของคนใน ชุมชน และของคณะสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานี

2.3 วิธีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญ สุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ด้าน ระบบข้อมูลข่าวสาร มีการวางแผนในการทำงานที่เน้นการกำหนดนโยบาย การเก็บข้อมูลสุขภาวะ ของบุคคลให้มีความสอดคล้อง ในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นมาตรฐานอันเดียวกัน ตลอดจนการ เชื่อมโยงเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในระหว่างหน่วยงานรวมทั้งการบรูณาการข้อมูลให้เป็น ปัจจุบัน สามารถทำการตรวจสอบข้อมูลด้านสุขภาวะของบุคคลต่างได้ และมีความน่าเชื่อถือมาก ที่สุด มีระบบข้อมูลเฝ้าระวัง ปัจจัยคุกคามสุขภาพ ได้แก่ การเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม การเฝ้า ระวังปัจจัยเสี่ยงต่อการระบาดของโรค อุบัติเหตุ อุบัติภัย รวมทั้งการเฝ้าระวังปัจจัยทางสังคมที่ กระทบต่อสุขภาพที่มีการบูรณาการ

2.4 วิธีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญ สุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ด้าน เทคโนโลยี คณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีกำหนดนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ เขามามีบทบาท สำคัญต่อ การพยาบาลมากขึ้น ทำให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน ในทางด้านการลงทะเบียน การ จัดเก็บข้อมูลของผู้ป่วย อีกทั้งพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้สามารถทำงานได้อยางมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการดูแลสุขภาวะของพระสงฆ์ และหน่วยงานหรือองค์การพยาบาล เพื่อให้ สามารถให้บริการทางการพยาบาล ได้อยางประหยัด มีประสิทธิภาพ

2.5 วิธีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญ สุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ด้าน ค่าใช้จ่าย พระสังฆาธิการจัดให้มีการวางแผนการบริหารจัดการในการควบคุมด้าน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตั้งแต่การจัดครุภัณฑ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งอบรมองค์ความรู้ในการจัดการด้านสุขภาพของ พระสงฆ์แบบ มีส่วนร่วม ระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการดูแลสุขภาพ มีการวาง แผนการในการควบคุมด้านค่าใช้จ่ายด้านยารักษาโรค และค่าใช้จ่ายเวชภัณฑ์ในการดูแลสุขภาวะ ของพระสงฆ์ โดยมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการใช้ยา การบริหารจัดการทรัพยากร หรือทุน ทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.6 วิธีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ด้านภาวะผู้นำ พระสังฆาธิการ จัดให้มีการอบรมองค์ความรู้ในการจัดการด้านสุขภาพของ พระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนในการดูแลสุขภาพ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ในการดูแล สุขภาพของตนเองและดูแลสุขภาพของผู้อื่น และการให้การพยาบาลไข้เบื้องต้น รวมทั้งการเรียนรู้ใน การฟื้นฟูสุขภาพหลังการได้รับการพยาบาลแล้ว

2.7 วิธีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ด้านระบบสุขภาพชุมชน การบริหารจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสงฆ์ มีระบบการทำงานที่เน้นการสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมแต่ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกันทั้งตำบล อำเภอ และในระดับจังหวัด เพื่อเป็นการช่วยกันดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ และเป็นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการในดูแลสุขภาพของชุมชนโดยมีการจัดทำแผนงานในด้านต่าง ๆ ในการจัดทำระบบสุขภาพชุมชนด้วยการจัดให้มีทีมแพทย์ลงพื้นที่ในชุมชนที่เรียกว่า “หมอประจำชุมชน” ทั้งในระดับตำบล อำเภอและในส่วน ต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมกันในการดูแลสุขภาพชุมชนเพื่อให้ทุกครอบครัวในชุมชนมีโอกาสได้เข้าถึงการบริการสุขภาพที่ครอบคลุมในการส่งเสริมการป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟู สุขภาพอย่างทั่วถึง เพื่อชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น

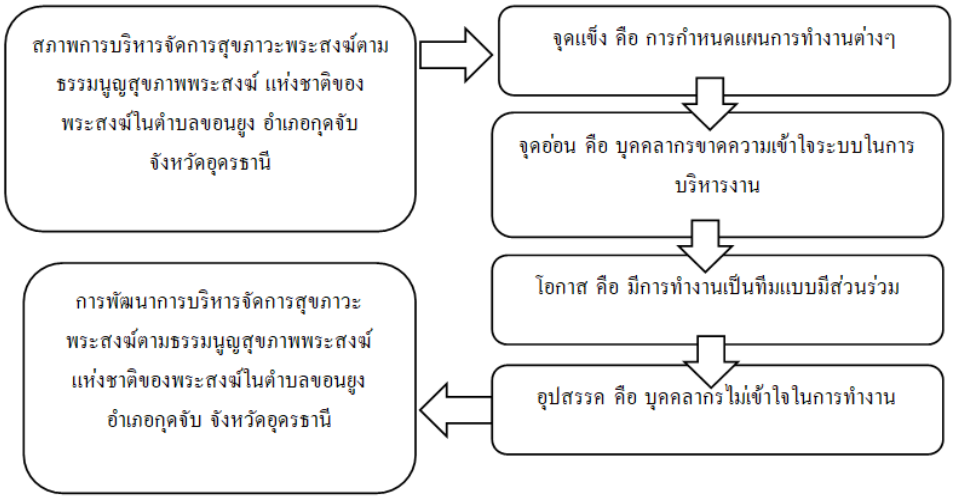
อภิปรายผล

แนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี 1. ด้านระบบการบริหาร กำหนดวางแผนงานเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะ พระสงฆ์เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในระบบการบริหารจัดการของทางคณะสงฆ์ 2.ด้านกำลังคนด้านสุขภาพ มีการวางแผนการพัฒนาด้านสุขภาวะของชุมชนในด้านสุขภาพอนามัยนั้นเป็น ให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองและรักษาได้ทันถ่วงทีในเบื้องต้น 3. ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร การวางแผนในการทำงานที่เน้นการกำหนดนโยบายการเก็บข้อมูลสุขภาวะของบุคคลให้มีความสอดคล้องในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นมาตรฐานอันเดียวกัน 4. ด้านเทคโนโลยี คณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีกำหนดนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเขามามีบทบาท สำคัญต่อพยาบาลมากขึ้นทำให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน

5.ด้านค่าใช้จ่าย พระสังฆาธิการจัดให้มีการวางแผนการบริหารจัดการในการควบคุมด้าน ค่าใช้จ่ายต่างๆ 6. ด้านภาวะผู้นำ พระสังฆาธิการจัดให้มีการอบรมองค์ความรู้ในการจัดการด้านสุขภาพของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ 7. ด้านระบบสุขภาพชุมชน มีระบบการทำงานที่เน้นการสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกันทั้งตำบล อำเภอ และในระดับจังหวัด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakru Wititthammawong (Wannachai Tissawaso) (2021: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการรักษาสุขภาวะองค์รวมของพระสงฆ์ตามแนวพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า วิธีการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลพบว่า ในสมัยพุทธกาล การจัดการสุขภาพโดยเฉพาะในหมู่พระภิกษุสงฆ์ เน้นไปที่การจัดการทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจส่วนการดูแลรักษามีด้วยกันหลายวิธี ทั้งโดยวิธีทางการแพทย์ โดยธรรมะและโดยการป้องกันการเกิดโรคด้วยข้อปฏิบัติสุขอนามัยในวัตร สภาพทั่วไปพระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีโรคประจำตัวเป็นโรคเรื้อรัง มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง เมื่อเจ็บป่วยซื้อยาฉันเอง อาหารที่ฉันได้จากการบิณฑบาต เป็นอาหารประเภทแป้ง น้ำตาล กะทิ และไขมัน ออกกำลังกายด้วยการเดิน การก่อสร้างและการทำความสะอาดวัด ปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการส่งเสริมการออกกำลังกาย รวมถึงขาดการดูแลติดตามเยี่ยมที่ต่อเนื่องร่วมกันระหว่างวัดและหน่วยงาน องค์กรและประชาชนในชุมชนการส่งเสริมให้พระสงฆ์และวัดมีการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพมีการจัดตั้งกองทุนดูแลสุขภาพพระสงฆ์ประจำวัดและการดำเนินงานกิจกรรมวัด 5 สเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์มีการดูแลสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ รูปแบบการรักษาสุขภาวะองค์รวมของพระสงฆ์ตามแนวพระพุทธศาสนา ด้วยการบริโภคอาหารที่ปราศจาก แป้ง น้ำตาล รวมถึงอาหารที่มีรสจัด พร้อมทั้งบริโภคด้วยความพอดีกล่าวได้ว่าหลักการบริโภคอาหารตามแนวพุทธจึงเป็นการบริโภคเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ การออกกำลังกายที่ดีของพระสงฆ์คือ การเดิน และการปัดกวาดลานวัด นอกจากนี้การทำให้ร่างกายและจิตใจได้รับการพักและผ่อนคลายตามธรรมชาติการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน และการเข้ารับการตรวจโรคเป็นประจำ รวมถึงการเข้ารับการปรึกษาเรื่องสุขภาพเป็นการเพิ่มพูนสุขภาวะของตัวพระสงฆ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติของพระสังฆาธิการในตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” สรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

Dhamma Pitaka (P.A. Payutto). (2003). *Dictionary of Buddhist vocabulary.* 10th printing. Bangkok: SR Printing Mass Production Co., Ltd.

Diabetes Association of Thailand Under the Royal Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Princess Maha Chakri Sirindhorn. (2023). *Medical practice guidelines for diabetes 2023.* Bangkok: Srimuang Printing.

Natthawadee Jitmanasak. (2021). Health promotion behaviors for monks. *Journal of Science and Technology, Phranakhon Rajabhat University 3,* Year 9, Issue 9 (August 2021): pages 108 - 119.

Office of the National Health Commission (NHCO). (2017). *National Statute on the Health of Sangha 2017.* Nonthaburi: O.S. Printing House Company Limited.

Phrakru Wititthammawong (Wannachai Tissawasso). (2021). *Model for maintaining the overall health of monks according to Buddhism. Doctor of Philosophy Thesis Department of Buddhism.* Graduate School: Mahachulalongkorn-rajavidyalaya University.

Phrarajasitthiwetthi (Wirach Wirojano). (2021). Analysis of the health situation according to the four principles of meditation of monks in Udon Thani Province, *MCU Social Science Review Journal,* Year 19, Issue 9 (July – September 2021): 15 -16.